

ESTUDI PRELIMINAR PER A UNA PROPOSTA FORMATIVA A LA CONCA DE BARBERÀ

per Dolors Tomàs Batet

INTRODUCCIÓ

Objectius i mètode

La Conca de Barberà, tot i l'elevat nivell d'industrialització, continua essent una comarca on l'agricultura encara té un paper força important en l'activitat econòmica, malgrat les pèrdues continuades d'actius en els últims anys. El sector terciari, amb un nombre d'actius prou considerable, presenta, tanmateix, unes xifres inferiors a la mitjana catalana. Tot això ens fa pensar en una comarca que passa per un procés de transformació, durant el qual és important que s'hi plantegin nous factors capaços de revitalitzar i reorientar l'economia. Un d'aquests factors és el desenvolupament de propostes en el camp de la formació i reciclatge de la població, factor que pot contribuir a consolidar la consecució d'aquest canvi.

Amb l'objectiu de determinar la viabilitat d'un curs ocupacional que permeti oferir noves perspectives laborals a les persones adultes en situació d'atur, analitzarem les característiques demogràfiques i econòmiques de la Conca de Barberà, i més concretament de la Baixa Segarra i Santa Coloma de Queralt, zona situada a l'extrem nord-est de la comarca, i on hi ha una manca important de cursos i activitats formatives respecte de la resta de la comarca. En aquest sentit, l'estudi que hem fet pretén oferir una possibilitat per buscar una reorientació en la distribució dels sectors econòmics de la Baixa Segarra a través de la millora en l'oferta formativa i laboral de la seva població, com a eina per canviar la direcció de la seva demografia i per modificar l'estat d'estancament en què es troba.

La metodologia que s'ha seguit ha estat, en primer lloc, una recollida de dades econòmiques i laborals essencials que ens permetessin dibuixar un plànol de la zona el més complet possible, mitjançant les xifres que consten a les oficines de l'INEM i dels ajuntaments. Per establir els indicadors econòmics també hem fet una anàlisi de l'oferta laboral existent, la distribució de l'ocupació en els diversos sectors i les seves possibilitats de creixement.

En segon lloc, s'ha tingut en compte l'oferta vigent de serveis públics, valorant la seva adequació a les necessitats de la població, així com el teixit associatiu i cultural, dos aspectes que poden ser molt determinants a l'hora de considerar la qualitat de vida -i per tant les expectatives a mig termini de creixement o decreixement de la població-. Aquesta valoració permet, a la vegada, determinar si una acció de dinamització socio-econòmica troba un marc idoni per a dur-se a terme, i naturalment, la vitalitat de la població pel que fa a la seva estructuració social. Dins

d'aquest àmbit, també hem tingut en compte les experiències que hi ha hagut pel que fa a educació permanent d'adults.

I en tercer lloc, i per tal d'orientar les possibles hipòtesis de millora de la situació establerta, hem realitzat una sèrie d'entrevistes a persones que, per la seva representativitat (alcalde, regidors, membres dels sindicats agrícoles, etc), tenen una visió a mig o llarg termini de les perspectives futures de dinamització socio-econòmica del sector. Igualment, s'han entrevistat altres persones en funció del lloc de treball que desenvolupen: mestres, responsables de personal de grans empreses, les quals tenen accés directe al panorama formatiu existent -demandes, déficits i la seva possible cobertura, etc-.

Hem pogut constatar, efectivament, que el baix nivell d'instrucció de la població -a Santa Coloma, les persones majors de divuit anys sense estudis representen un 58% del total de la població censada- dificulta, en alguns casos, l'accés als llocs de treball; i, en d'altres, impossibiliten l'acostament a noves ofertes laborals que requereixen coneixements més específics.

En un moment crític com l'actual, en el qual s'estan produint transformacions en molts àmbits de la societat (tecnologies, comunicacions, noves professions, etc), és encara més important contribuir a pal·liar aquestes mancances formatives de la població per tal de facilitar una millor integració a les noves realitats socio-econòmiques. Aquesta necessitat d'adequació, que en el camp de l'educació ja s'ha concretat en la Reforma Educativa, ha de tenir també un paral·lelisme en els altres aspectes de la formació de les persones.

L'adquisició de noves habilitats i destreses proporciona una ampliació del ventall de possibilitats laborals a què pot accedir una persona. Per tant, es fa palesa la demanda que la situació es corregeixi mitjançant propostes específiques, concretes i encaminades a millorar el nivell formatiu de la població.

L'àmbit de l'estudi

Abans de presentar les dades de l'estudi però, cal advertir que hem distingit, per tal de comparar-les, dues grans zones dins de la Conca de Barberà: el que seria estrictament la Conca, i que així l'hem anomenada, i la zona denominada Baixa Segarra, amb capital a Santa Coloma, àmbit en el qual s'ha centrat el treball. La diferenciació entre la Conca de Barberà i la Baixa Segarra és un fet que no té, actualment, cap reflex en l'estructura administrativa del mapa comarcal, però tant el paisatge, com el règim econòmic i agrari, la independència dels seus mercats i la història són una prova palpable de la seva especificitat. En el moment de dibuixar la divisió comarcal, al 1936, ja hi va haver una discussió sobre la Baixa Segarra que contemplava diverses propostes: la primera, l'establiment de dues petites comarques (amb capitals a Montblanc i a Santa Coloma); la segona, l'adscripció de Santa Coloma a l'Anoia; i finalment l'acceptada, és a dir, la confecció d'una sola comarca formada per la unió de la Conca de Barberà i la Baixa Segarra.

Posteriorment, cal esmentar que, durant el període la guerra civil, Santa Coloma va adoptar el nom de Segarra de Gaià; i, finalment, quan al 1987 es va aprovar la Llei d'Organització Comarcal, els ajuntaments de la Baixa Segarra van manifestar que no volien pertànyer a la Conca, sinó constituir-se en comarca pròpia; amb tot admetien que, si això implicava dificultats administratives, acceptaven de pertànyer-hi. Aquest fet abocava de nou Santa Coloma a la dependència d'una capitalitat comarcal com Montblanc amb qui no l'uneixen altres vincles que els purament administratius.

El motiu de centrar aquest estudi a la Baixa Segarra, es deu, a més, a una característica demogràfica evident: malgrat que, des del segle passat, tota la comarca ha sofert un retrocés poblacional generalitzat, la tendència s'ha invertit des de la segona meitat d'aquest segle en dues de les tres poblacions més industrialitzades de la comarca, ja que Montblanc i l'Espuga de Francolí han experimentat un creixement de la població de l'ordre d'un 20%. Santa Coloma i la Baixa Segarra, en canvi, tenen un balanç negatiu que, tot i ser moderat, podria afectar la supervivència dels serveis que s'hi ofereixen, la qual cosa precipitaria un nou moviment migratori. La correcció d'aquesta tendència emigratòria passa per la consolidació d'una nova oferta laboral que sigui atractiva per a la gent jove, per la diversificació de les activitats econòmiques que s'hi donen i pel trencament de l'aïllament que pateix la Baixa Segarra, afectada per un dèficit important en les comunicacions viàries.

VISIÓ GLOBAL DE LA CONCA DE BARBERÀ

La Conca de Barberà, amb una superfície de 648'9 km², està formada per 22 municipis. Segons dades facilitades per l'Institut d'Estadística de Catalunya, al 1991 hi consten 18.001 habitants (393 persones menys que al 1986). La densitat de població, molt per sota de la mitjana catalana situada a 190 hab./Km², és de 27,7. És, doncs, una de les comarques menys poblades de Catalunya, ja que ocupa el lloc 29è entre les 41 comarques que existeixen actualment. L'any 1995 hi consten, però, 18.387 persones, segons dades publicades a *El Francolí*, de juny de 1995. Tot i que es pot constatar un lleuger augment de població, resulta poc significatiu i numèricament acostat a les dades de 1986, la qual cosa no ens permet parlar d'una tendència positiva del creixement vegetatiu. Ens trobem, doncs, amb una de les comarques menys poblades del Principat i amb una renda per càpita, també, de les més baixes -475.100 PTA- (l'any 1983 es trobava un 16% per sota de la mitjana catalana, segons dades publicades a *La Conca de Barberà*, pàg 2).

Es tracta d'una comarca fonamentalment agrària i rural, tot i alguns nuclis amb força activitat industrial. Pel que fa a la distribució per sectors econòmics, tan sols en el primari, situat en un 16,34%, supera, amb escreix, la mitjana catalana de 3,64%. Quant als sectors secundari i terciari, la mitjana comarcal se situa per sota de la mitjana de Catalunya.

Del conjunt comarcal, físicament força heterogeni, es poden distingir dues unitats econòmiques i funcionals ben diferenciades:

- la Conca de Barberà estricta, polaritzada pels nuclis de Montblanc, capital de la comarca, i l'Espluga de Francolí. Agrícolament és la zona on predomina el conreu de la vinya.

- la Baixa Segarra o Alt Gaià, subcomarca reconeguda extraoficialment i centrada al voltant de Santa Coloma, integra també els nuclis de Conesa, Llorac, Les Piles, Passanant, Santa Perpètua de Gaià-Pontils, Savallà del Comtat i Vallfogona de Riucorb. Aquesta zona aplega 3.363 habitants del total de la població comarcal, segons el padró d'habitants de 1991, i ocupa una superfície de 229,2 km². Al 1995 hi apareixen 3.419 habitants, dels quals 2.549 pertanyen a Santa Coloma. Llevat de Passanant, totes les poblacions de la subcomarca han experimentat, amb oscil·lacions durant els darrers quatre anys, un augment poc significatiu de població respecte al 1991. Agrícolament es caracteritza pel conreu de cereals, principalment del blat i l'ordi.

En alguns estudis es diferencia clarament un tercer sector que correspondria al raconet de les muntanyes de Prades.

Una anàlisi breu i resumida de la realitat socio-econòmica i de l'evolució demogràfica, ens indicarà quins són els trets essencials i la problemàtica principal de la comarca -principalment de la Baixa Segarra-, així com les possibles línies d'evolució futura.

CARACTERÍSTIQUES SÒCIO-ECONÒMIQUES

ESTUDI DE LA POBLACIÓ

Demografia

Segons Josep Mª Carreras, *«la configuració d'una comarca depèn, en bona part, del seu potencial humà i aquest és, alhora, causa i efecte de les transformacions socio-econòmiques»*. D'aquí la importància d'analitzar les característiques poblacionals de la comarca. Fonamentalment ens hem basat en les dades dels autors de *La Conca de Barberà* i, també, en les xifres publicades per l'Institut d'Estadística de Catalunya i pel Consell Comarcal de la Conca de Barberà.

A grans trets, la característica que defineix millor l'evolució demogràfica de la comarca des de la segona meitat del segle passat és el procés de despoblació.

En el període de 1887 a 1950, Santa Coloma és l'únic municipi que experimenta un creixement de població, la causa del qual es troba en el procés d'industrialització tèxtil, que propicià la instal·lació de petites fàbriques de filats, teixits i gèneres de punt. Tanmateix, la crisi del sector tèxtil, que s'esdevingué cap als anys setanta, és el factor que més ha contribuït al retrocés demogràfic de la vila.

De 1950 a 1986, el descens de població comarcal és menor per l'efecte del creixement de Montblanc i L'Espluga de Francolí.

De 1986 a 1991, només Montblanc experimenta un lleuger augment de la població; a la resta de la comarca continua el procés de davallada. Al 1992, el creixement vegetatiu segueix essent negatiu (menys 68).

S'observa, doncs, en tota la comarca un grau de despoblació intens i molt generalitzat territorialment, que augmenta a menor pes demogràfic del municipi. De fet, la intensitat en la despoblació és més forta als municipis de la Baixa Segarra que no pas als de la Conca estricta. A Santa Coloma, el descens no ha estat tan aclaparador a causa de la immigració provinent dels poblets que la tenen com a centre d'atracció, mentre que alguns d'aquests han quedat pràcticament despoblats.

Tanmateix, des de 1991 fins a 1995 es produeix globalment un lleuger augment de població. Només en quatre nuclis de la comarca el creixement vegetatiu continua essent negatiu (Passanant, Rocafort de Queralt, Solivella i Vilanova de Prades). Tan sols a Montblanc el creixement és força considerable.

La densitat de població al 1995, segons dades proporcionades pel Consell Comarcal, és de 28,37 hab/km², una xifra molt inferior a la mitjana de Catalunya. Santa Coloma, per la seva extensió reduïda, presenta la màxima densitat de població de la comarca (75,07 hab./Km² al 1995).

Si ens fixem en la localització de la població, notem que a la Conca estricta predominen els termes formats per un sol nucli petit o mitjà (poblament mononuclear), mentre que a la Baixa Segarra predominen els municipis formats per diversos nuclis de poblament de grandària reduïda (poblament polinuclear). Aquesta distribució reforça el paper aglutinador de Santa Coloma com a nucli central que polaritza els diversos poblets de la seva zona.

Tan sols els tres nuclis grans que superen els 2000 habitants, signifiquen ja el 60,9 % de la població comarcal (INE, 1981).

Les dades del quadre 1 ens indiquen la distribució de la població per sexe i edat a Santa Coloma. És palès l'elevat nombre de gent de més de 65 anys. Malgrat tot, un 59,26% (1445) de la població es troba en edat laboral, entre 16 i 65 anys. Cal esmentar que el nombre d'habitants, per causes que desconeixem, no coincideix amb altres dades obtingudes.

Quadre 1. Població de dret per sexe i edat de Santa Coloma de Queralt.

	Homes	Dones	Total
de 4 a 15 anys	165	170	335
de 16 a 25 anys	135	133	268
de 26 a 45 anys	315	301	616
de 46 a 65 anys	275	286	561
més de 65 anys	293	365	658
Total	1183	1255	2438

Elaboració pròpia a partir de dades del padró d'habitants de Santa Coloma de 1991.

Al 1991, segons la piràmide de la població publicada per l'Institut d'Estadística de Catalunya, la Conca de Barberà, així com Santa Coloma, presenta l'estructura de les poblacions rurals europees; és a dir, carregada de gent gran, amb pocs nens i adults joves. Amb tot i això, posseeix un elevat potencial de població en edat laboral. En els últims tres decennis s'ha evolucionat cap a un envelliment demogràfic de consideració, actualment més alentit a causa de l'aturada de l'emigració, provocada per la crisi econòmica. Segons les projeccions, apuntades pels autors de l'estudi *La Conca de Barberà*, pàg. 310, «a l'any 2000 i principis del segle vinent es preveu, més que un augment de vells, un creixement important d'adults i una davallada sensible de joves». La qual cosa comportaria un creixement del nombre de persones en edat activa, en el supòsit que no es donés cap més onada emigratòria. Amb tot, «el problema que es planteja aquí és, tanmateix, si els llocs de treball que van deixant lliures les generacions més grans són prou atractius per als adults més joves i si això ocasionarà el manteniment poblacional o bé un renovat procés migratori. L'evolució dels sectors econòmics a partir d'ara serà la clau que determinarà la direcció que ha de prendre la demografia comarcal en el futur.»

Així, doncs, la Conca de Barberà apareix com una comarca desestructurada -sense un nucli principal capaç de polaritzar tot el territori-, demogràficament regressiva -malgrat l'augment poc significatiu dels últims dos anys- i econòmicament deprimida.

Nivell d'instrucció

Al 1991, segons les dades proporcionades per l'Institut d'Estadística de Catalunya, (veure Quadre 3) a un 81,88% de la població de la Conca de Barberà li manca la formació bàsica. Una xifra, un xic més alta que la de la mitjana catalana -situada en 77,05-. Convé recordar, però, que en aquesta estadística s'inclou la població de 10 anys i més. Aquest fet pot distorsionar les dades reals de població adulta sense formació bàsica, però, en tot cas, sí que ens en dona una visió prou aproximada, i és que més de la meitat de la població adulta no posseeix la formació bàsica. Podem observar també que aquest percentatge augmenta en les zones més rurals, com ara a la Baixa Segarra, amb un 82,65%.

Cal afegir, també, que la informació sobre el nivell d'instrucció de la població és potser de les més inexactes. Per una banda, perquè en emplenar els fulls padronals no se segueix un criteri massa estricte sobre els nivells d'instrucció; per l'altra, perquè en molts casos el ciutadà s'avergonyeix de reconèixer la manca d'uns estudis mínims.

Segons les dades -també de 1991 i que podem veure en el quadre 2- proporcionades per l'ajuntament de Santa Coloma, un 62,48% (1539) del total de la població no té el Graduat Escolar. Aquesta xifra inclou només els tres primers grups. Cal tenir en compte, però, que una part de la població de Formació Professional pot no tenir-lo tampoc, atès el fet que per cursar F.P. no és necessari haver obtingut la titulació de Graduat Escolar.

Quadre 2. Població per titulació escolar. Santa Coloma de Queralt.

	Homes	Dones	Total
Analfabets	1	3	4
Sense estudis	324	371	695
Estudis primaris	407	433	840
Batxiller elemental	223	190	413
FP 1	97	94	191
FP 2	34	31	65
Batxillerat superior	61	78	139
Titulacions universitàries	48	68	116

Padró d'habitants de 1991. Dades proporcionades per l'Ajuntament de Santa Coloma.

Quadre 3. Població per nivell d'instrucció (població de 10 anys i més)

	Santa Coloma		Baixa Segarra		Conca de Barberà		Catalunya	
Sense titulació ¹	17,62	77,08	39,32	82,65	15,27	81,88	19,12	77,05
Estudis primaris	59,46		43,33		66,61		57,93	
Estudis mitjans	18,79		14,56		13,93		16,51	
Estudis superiors	4,14		2,78		4,19		6,44	
Totals	2.321		3.088		16.315		5.441.582	

Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Català d'Estadística. 1991.

1. Sense titulació: aquest grup inclou les persones sense estudis que saben llegir i escriure, però que no han assistit a l'escola o hi han assistit menys de cinc anys, i també aquelles que saben llegir i escriure.

En una estadística elaborada a partir de les dades de l'últim cens electoral, potser la més fiable en la mesura que entren dins del còmput només els adults a partir de 18 anys, hem pogut constatar que la major part de la població mancada de formació bàsica es troba concentrada en els grups d'edat de 46 a 65 anys i de més de 65 anys, amb un 23,22% i un 25,59% respectivament. En els grups de 18 a 45 anys, tot i presentar uns percentatges bastant més baixos, no és gens menyspreable el nombre de gent qualificada com a sense estudis, ja que sumen 200 persones, d'entre les quals 73 són menors de 35 anys. Globalment el grup sense formació bàsica representa un 58,85%. Per sexes, un 27,66% d'homes i un 31,19% de dones. La població amb titulació de graduat és d'un 25,18%; i d'un 15,95% els que tenen BUP, FP2 o superior.

Quadre 4.a. Nivell d'instrucció per edat de la població de Santa Coloma de Queralt en %

	Sense estudis	Graduat o equivalent	BUP, FP2 o superior
De 18 a 25 anys	0,35	11,40	0,95
De 26 a 35 anys	3,33	5,35	7,77
De 36 a 45 anys	6,36	3,98	4,39
De 46 a 65 anys	23,22	3,02	2,01
Més de 65 anys	25,59	1,41	0,85
TOTAL	58,85	25,18	15,95

Elaboració pròpia a partir del Cens Electoral de 1995.

Quadre 4.b. Nivell d'instrucció per edat i sexe de la població de Santa Coloma de Queralt en %

	Sense estudis		Graduat o equivalent		BUP, FP2 o superior	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
De 18 a 25 anys	0,25	0,10	6,0	5,40	0,35	0,55
De 26 a 35 anys	2,06	1,26	2,92	2,42	3,12	4,64
De 36 a 45 anys	3,28	3,07	1,96	2,01	2,37	2,01
De 46 a 65 anys	11,10	12,11	1,61	1,41	1,16	0,85
Més de 65 anys	10,95	14,63	0,70	0,70	0,40	0,45
TOTAL	27,66	31,19	13,22	11,96	7,42	8,53

Elaboració pròpia a partir del Cens Electoral de 1995.

Estructura sòcio-econòmica

Gairebé uns dos terços de la població de la Conca de Barberà estan en condicions de participar en l'activitat productiva. Tanmateix, no tots els actius potencials són classificats com a treballadors (mestresses de casa, estudiants...). I cal remarcar, també, que la incorporació de la dona al treball és encara avui dia feble; en conseqüència, l'anàlisi de l'activitat s'ha de fer per sexes.

Al 1985, segons dades publicades a l'estudi *La Conca de Barberà*, la població ocupada era de 6.273 persones, només un 34,1% de la població total. D'aquestes, 4.499 eren homes i 1.774, dones. De la qual cosa es desprèn la gran diferència pel que fa a la incorporació al treball en les ocupacions considerades actives entre tots dos sexes.

Al 1991, la població ocupada representava el 36,3%, una xifra més acostada a la mitjana catalana (37,2%). Per sexes, observem que s'ha elevat el grau d'incorporació de la dona al treball, malgrat que la xifra d'ocupats continua doblant amb escreix la de les dones. Amb relació al total de població ocupada, donen uns percentatges del 67,05 i del 32,9, respectivament.

Tot i que no hi ha diferències significatives, la població ocupada masculina és una mica superior a la mitjana de Catalunya (65,4%) i, en el cas de les dones, un xic inferior a la mitjana catalana (34,5%).

Pel que fa a la Baixa Segarra i a Santa Coloma, les xifres són molt semblants: la incorporació de l'home al món laboral duplica, més o menys, la de les dones.

Al 1986, el nombre d'aturats representa un 9% dels actius. En no disposar del nombre de població ocupada actual, no podem calcular aquest percentatge. Però, sí que es pot constatar que les xifres d'atur actuals (648) amb relació a 1986 (624), són força acostades.

Pel que fa a la població ocupada per sectors econòmics, és força remarcable la tendència a la disminució del nombre d'ocupats en el sector primari -tanmateix, molt superior a la mitjana catalana (3,64%)-.

Quadre 5. Població ocupada per sector econòmic. Conca de Barberà

	%1975	%1985	%1991
Sector primari	31,5	20,4	16,34
Sector secundari	43,6	49,9	46,18
Sector terciari	24,9	26,7	37,47

Elaboració pròpia a partir de dades extretes de *La Conca de Barberà* i de l'IEC.

Tot i que mereix especial consideració el notable percentatge d'actius secundaris, les dades dels quadres 5 i 6 demostren el caràcter eminentment rural de la Conca de Barberà i de Santa Coloma de Queralt, i encara més destacat en el cas de

la Baixa Segarra, on gairebé la meitat de la població ocupada es dedica a tasques agrícoles (44,97%). Cal remarcar el fet que, en els últims anys, s'ha reduït el nombre d'actius en la indústria i ha augmentat considerablement els del sector terciari. Prenent en consideració el fet que la Conca és una comarca poc urbanitzada i sense centres administratius oficials, l'ocupació generada en el sector terciari és força remarcable. Amb tot i això, bastant inferior a la mitjana catalana (55,88%).

Segons dades publicades per l'ajuntament de Santa Coloma de Queralt a *La Segarra*, (agost de 1994) i calculat a partir de l'Impost sobre el Valor Afegit de 1993, un 12% d'aquest pertany a l'agricultura; un 24%, a la indústria dels prefabricats i un 3% al tèxtil, els quals sumats al 19% d'altres indústries evidencia la predominància d'aquest sector; i finalment un 41%, als serveis.

INDICADORS D'ACTIVITAT ECONÒMICA

Sector primari

Malgrat la disminució continuada d'actius ocupats en el sector primari, experimentada des dels últims anys, el sector agrari continua essent una activitat productiva bàsica a la Conca de Barberà.

A la Conca estricta, amb una diversificació més gran de conreus, la vinya constitueix el cultiu predominant, en extensions de petita i mitjana dimensió.

La Baixa Segarra, on es dona una major proporció de terres conreades de dimensions mitjanes o grans, és una zona de monocultiu de cereals, fonamentalment de blat i d'ordi. La resta de cultius és pràcticament inexistent.

La reestructuració obligada del sector, juntament amb la pèrdua d'actius joves -potser més atrets per altres activitats productives-, i la manca de regadiu, a causa dels pocs recursos hídrics de la comarca, han restringit la producció agrícola als conreus de secà.

A conseqüència de la davallada de preus, s'ha optat, en alguns casos, per l'increment de la superfície cultivada per tal de mantenir el nivell de renda. La qual cosa genera, encara més, excedents agrícoles. En altres casos, el pagès ha buscat una nova ocupació complementària en la indústria o en la construcció.

Segons els autors de l'estudi esmentat, «*seria interessant l'augment del conreu alternatiu d'altres espècies... per millorar els rendiments cerealícoles, tot i suavitzant el monocultiu i alhora donar una possibilitat més gran d'amortització de la maquinària i més treball al llarg de l'any*» (pàg. 118).

A Santa Coloma s'ha fet algun intent de produir cultius alternatius (cigrons i alls biològics), que no ha acabat de reeixir a causa de la gran dificultat de comercialitzar aquests productes. Pel que fa al cereal, la comercialització es concentra majoritàriament a través de Coperat.

Tanmateix, les perspectives futures del sector hauran de passar per una millor racionalització dels conreus (mecanització més avançada i cultius alternatius), així com per la creació d'agrupacions de productors que permetin disminuir els costos d'exploració.

El grau d'ocupació en el sector primari és especialment elevat en el conjunt de la Baixa Segarra (44,97%), dada que contrasta molt amb la mitjana catalana (3,46%). A Santa Coloma i al conjunt comarcal, les xifres són més moderades, un 15,35% i un 16,34% respectivament.

Segons dades de les últimes eleccions sindicals agràries, 139 persones cotitzen a la Seguritat Social agrària. Això vol dir que l'agricultura o la ramaderia constitueixen el 50% pel cap baix de la seva dedicació laboral. A banda, hi ha nombrosos casos de persones que fan de pagesos -gairebé impossibles de determinar-, però que l'ocupació principal és una altra; també es dona el cas de força jubilats que continuen exercint de pagès.

Quant a la dedicació diferenciada per sexes, és remarcable el fet que és una ocupació majoritàriament masculina, fonamentalment a Santa Coloma -un 22,08% d'homes i un 2,42% de dones-. La proporció de dones dedicades a l'agricultura és més elevada en el conjunt de la Baixa Segarra (22,61%), amb més actius que en el sector secundari (21,81%). Tanmateix, el nombre d'homes (52,81%), duplica, amb escreix, el de les dones (22,61%). Aquesta diferència no és tan acusada en la mitjana de Catalunya, amb un 4,75% i un 1,53% respectivament.

L'activitat ramadera ha disminuït força d'uns anys ençà, però, encara hi té prou relleu la cria de bestiar porcí i l'aviram. Segons les dades aportades per l'ajuntament de Santa Coloma sobre l'Impost d'Activitats Econòmiques, el 1995 hi havia 5 llicències fiscals per a l'avicultura i 7 per a la ramaderia. Cal tenir en compte que algunes granges són ubicades fora del terme de la població, amb la qual cosa no entren en aquest còmput. Del total de llicències fiscals donades d'alta, les del sector primari representen un 3,85%.

Quadre 6. Població ocupada per professió.

	Sector primari ¹	Sector secundari ²	Sector terciari ³	TOTALS
Santa Coloma	15,35	43,57	41,08	964
Baixa Segarra	44,97	25,13	29,88	1255
Conca de Barberà	16,34	46,18	37,47	6535
Catalunya	3,64	40,48	55,88	2.255.430

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut Català d'Estadística. 1991.

1. Agricultors i pescadors.

2. Treballadors industrials: personal dedicat a l'extracció de minerals, preparació i tractament de materials, fabricació de productes, muntatge de maquinària i instal·lacions, construcció i transports.

3. Comerciants i altres serveis: inclou comerciants i venedors, personal d'hoteleria, de serveis domèstics i personals, de protecció i seguretat, i també els professionals de les forces armades.

Serveis administratius: inclou el personal dels serveis administratius, tant d'institucions públiques com privades. Professionals i directius: inclouen professionals, tècnics i similars, membres del personal directiu dels òrgans de l'administració pública i directores i gerents d'empresa.

Quadre 7. Població ocupada per sexe i professió.

		Sector primari ¹	Sector secundari ²	Sector terciari ³	TOTALS
Homes	Santa Coloma	22,08	51,10	26,82	634
	Baixa Segarra	52,81	28,42	18,76	837
	Conca de Barberà	19,65	53,86	26,49	4.382
	Catalunya	4,75	51,94	43,3	1.477.256
Dones	Santa Coloma	2,42	29,09	68,49	330
	Baixa Segarra	22,61	21,81	59,55	417
	Conca de Barberà	9,61	30,56	59,82	2.153
	Catalunya	1,53	18,72	79,74	778.174

Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Català d'Estadística. 1991.

Sector secundari

La indústria constitueix, ara per ara, el sector amb més pes dins de l'economia comarcal, amb un 46,18% de població ocupada, sensiblement superior a la mitjana catalana, situada en un 40,48%.

El procés d'industrialització de la Conca es produeix a finals del segle XIX i a principis del XX. Durant el primer terç d'aquest segle, Santa Coloma esdevé el tercer centre de la província en el sector del tèxtil. A la Conca estricta, en canvi, l'activitat industrial principal se centra en la producció del vi.

Als anys seixanta s'inicia la crisi que disminuirà notablement la incidència del tèxtil en l'economia comarcal, agreujada a Santa Coloma pel fet que queda marginada de les principals vies de comunicació. A Montblanc, l'existència del ferrocarril i el pas de l'autopista A-2 afavoreixen la reactivació econòmica de la Conca estricta.

Entre 1970 i 1986, el conjunt de la població activa dedicada a la indústria va augmentar, tot i la disminució experimentada en el sector del tèxtil. La instal·lació d'empreses foranes, cercant mà d'obra i sòl barat, va afavorir el desplaçament dels actius, especialment dels joves, de l'agricultura a la indústria. En molts casos, però, no ha significat un abandonament del cultiu de les terres, sinó una feina complementària. Això ha afavorit l'augment de contractació eventual i de l'economia submergida. A Santa Coloma, aquesta és especialment considerable en els sectors del tèxtil i de la construcció. Actualment, es dona una forta concentració industrial a Montblanc i, en segon terme, a L'Espluga de Francolí i a Santa Coloma.

L'activitat industrial de la comarca, en empreses de petita dimensió o de caire familiar, se centra en: l'elaboració de manufactures alimentàries, sobretot del vi i de l'oli i de les derivades de la manipulació del porc i l'aviram -a Santa Coloma cal destacar l'elaboració de farines-; extracció i fabricació d'objectes d'alabastre, el nucli principal de la qual és Sarral; prefabricats de formigó, sobretot a Santa Coloma on s'ha convertit en el principal motor de l'economia i ha potenciat altres indústries i serveis derivats com ara ferreteria, fusteria, etc.; algunes fàbriques de teixits i confecció, que actualment tenen poc pes específic; i, amb menys importància, el metall, el paper i altres indústries com les joquines.

Segons les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, al 1991 el sector secundari era el que tenia més pes específic en la dinàmica econòmica de la Conca de Barberà, un 46,18%; una xifra molt semblant a Santa Coloma, amb un 43,57%, i bastant més inferior en el conjunt de la Baixa Segarra, un 25,13%. Els percentatges, llevat d'aquest últim, són sensiblement superiors a la mitjana catalana, un 40,48%.

Per sexes, podem constatar un grau d'ocupació superior en la població masculina (53,86%), tot i que no tan elevat com en el sector primari. En general, l'ocupació femenina (30,56%) en el sector de la indústria és superior a la mitjana catalana, amb un 18,72%.

Segons les dades de l'IAE de Santa Coloma, un 53,8% de les llicències fiscals (42) corresponen al sector de la construcció, un 10,25% al tèxtil (8), i un 35,8% a d'altres empreses (28). En total, el sector secundari representa un 25,08 (78). Convé recordar que aquestes dades només comprenen el terme estricte del poble.

En la indústria de la construcció consten 69 obrers; al tèxtil, 64; i a d'altres empreses, 86. Evidentment, unes xifres no gaire reals, que demostren la pràctica habitual de l'economia submergida.

En conjunt, cal destacar la importància de consolidar la indústria existent i fomentar, alhora, la instal·lació de noves empreses, locals o foranes, per tal de revitalitzar el sector.

Sector terciari

Tot i que, en els últims anys, el sector terciari ha experimentat una evolució positiva, la seva importància és molt relativa. En general, hi ha una manca de serveis i infraestructures. Malgrat que el nombre d'actius al 1991 representa un 37,47%, el nivell d'ocupació generat continua situat molt per sota de la mitjana catalana, amb un 55,88%. Cal observar que a Santa Coloma es dona un percentatge més elevat (41,08%) que al conjunt comarcal (37,47).

Les activitats dominants són el comerç i els serveis públics. La resta d'ocupacions estan tan poc desenvolupades que la Conca, a causa del dèficit de serveis, ha entrat en l'àmbit d'atracció de poblacions extracomarcals, com Valls, Tàrraga o Igualada.

Pel que fa al comerç, d'estructura familiar i de petites dimensions, és més aviat d'àmbit local i ha de suportar la creixent competència d'altres centres, atesa la pràctica, cada cop més habitual, del consumidor de desplaçar-se per comprar.

Els serveis financers, tant pel poc pes demogràfic com pel baix rendiment de renda de la comarca, no presenta un desenvolupament gaire important. A Santa Coloma, amb set entitats bancàries, és on es registra més moviment financer.

L'oferta d'equipaments turístics és escassa, amb molt poques places hoteleres, tot i les perspectives optimistes en aquest sector. Cal esmentar que a Santa Coloma no hi ha cap hotel.

Quant a la xarxa viària, ha millorat força en els últims anys, sobretot l'eix que comunica Reus-Tarragona-Montblanc-Lleida. Santa Coloma, però, continua quedant aïllada a l'altra extrem de la comarca i amb un estat deficitari de la seva xarxa de carreteres.

De les infraestructures urbanes, cal destacar l'escassetesa d'aigua; en alguns nuclis, amb dificultats de proveïment a l'estiu.

De l'ocupació generada en aquest sector, diferenciada per sexes, cal destacar la seva importància massiva en el col·lectiu femení, especialment a Santa Coloma, amb un 68,49%, tot i així per sota de la mitjana catalana, amb un 79,74%.

A Santa Coloma, un 71,06% (221) de llicències fiscals de l'Impost sobre Activitats Econòmiques correspon al sector terciari. Cal observar el fet que un mateix establiment pot pagar diverses llicències alhora. A més, Santa Coloma concentra els serveis dels pobles que graviten al seu voltant: bombers, funerària, CAP, guàrdia civil, escoles...

En conjunt, la potenciació del turisme interior és una possibilitat econòmica que podria arribar a tenir un desenvolupament important a la comarca. I que potser també ajudaria a mantenir alguns equipaments deficitaris, atesa la tendència a cedir serveis a altres nuclis de fora la comarca, sobretot a Valls que està guanyant terreny en detriment de Montblanc.

Nivells d'atur

Les xifres d'atur no són gaire elevades. Com ja havíem dit en un altre capítol, a la Conca representen un 9,02% del actius; un xic inferior a Santa Coloma, amb un 8,79%; i més baix encara a la Baixa Segarra, amb un 7,92%. Cal dir que, davant la

impossibilitat d'obtenir el nombre de població ocupada al 1995, hem calculat el percentatge d'aturats a partir de les dades de què disposem: nombre d'aturats a l'agost de 1995, segons dades de l'INEM i nombre d'ocupats al 1991, segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Quadre 8. Població activa per sexes

	Ocupats(a)	Aturats(b)	Actius(a+b)
Conca de Barberà	6535	648	7183
Homes	4382	261	4643
Dones	2153	387	2540
Baixa Segarra	1255	108	1363
Homes	836	34	870
Dones	419	74	493
Santa Coloma de Queralt	964	93	1057
Homes	634	25	659
Dones	330	68	398

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INEM i de l'IEC.

Hem d'especificar, també, que aquests percentatges corresponen als estrictament considerats aturats; és a dir, aquella persona que no disposa de cap ocupació, amb contribució -o subsidi- o sense. En canvi, el grup d'actius inscrits el conformen, a més dels actius aturats, els que sol·liciten millora d'ocupació -la majoria- i alguns estudiants que s'han hagut d'inscriure, per exemple, per demanar una beca.

Per sexes, és molt evident el major grau d'atur en el grup de les dones, amb un 59,72% a la Conca de Barberà, enfront d'un 40,27 en el cas dels homes. Aquesta diferència és encara més acusada a Santa Coloma on l'atur femení s'eleva fins al 73,11 del total de la població aturada.

Pel que fa als demandants actius inscrits, és remarcable el fet que, en gairebé tots els grups de població, és bastant més elevat el nombre de dones que s'inscriuen per millorar ocupació que no pas el d'homes.

Per grups d'edat, el nombre d'aturats es concentra en els grups de 20 a 59 anys, entre els quals no hi ha diferències especialment significatives, llevat del grup de 20 a 29 anys a la Conca de Barberà on el nivell d'atur disminueix a mesura que augmenta l'edat.

Quant al grau d'atur segons el nivell d'instrucció, observem que el grup més nombrós és entre aquells que no posseeixen una formació bàsica; a la Conca de Barberà representen un 44,75% i a Santa Coloma, un 45,16%. Fet que potser no té

una especial rellevància, si tenim en compte que més de la meitat de la població no té el graduat escolar.

Per activitat econòmica, el sector més castigat per l'atur és el de «altres manufactures» on s'inclou el grup d'aturats provinent del tancament d'empreses del tèxtil, la crisi del qual ha tingut especial incidència a la comarca. A la Conca de Barberà, representen un 35,03% del total de la població aturada. I a Santa Coloma, signifiquen un 40,84%, gairebé la meitat de la població aturada. Convé recordar que de tota manera és un dels sectors en què l'economia submergida és més aguda.

Quadre 9.a. Demandants actius aturats per sexe i grup d'edat.

Edat	Santa Coloma de Queralt		Baixa Segarra		Conca de Barberà	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Menys de 20	2	1	3	1	19	17
De 20 a 29	4	17	6	20	66	126
De 30 a 39	8	15	9	18	55	104
De 40 a 49	6	17	8	17	46	68
De 50 a 59	5	18	8	18	54	65
Més de 59	0	0	0	0	21	7
TOTAL	25	68	34	74	261	387

Quadre 9.b. Demandants actius inscrits per sexe i grup d'edat.

Edat	Santa Coloma de Queralt		Baixa Segarra		Conca de Barberà	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Menys de 20	5	1	6	1	37	29
De 20 a 29	5	23	8	26	99	195
De 30 a 39	9	21	11	25	78	173
De 40 a 49	8	28	10	28	66	104
De 50 a 59	7	22	10	22	78	83
Més de 59	0	1	0	1	28	13
TOTAL	34	96	45	103	386	597

Quadre 10.a. Demandants actius aturats per nivell d'instrucció.

Nivell d'estudis	Santa Coloma de Queralt	Baixa Segarra	Conca de Barberà
Sense alfabetitzar	0	0	0
Estudis primaris	4	4	19
Certificat d'escolaritat	38	43	271
Formació professional 1	15	17	72
Educació General Bàsica	25	32	201
Formació professional 2	1	2	24
BUP	4	4	28
COU	0	0	0
Títol de Grau Mitjà	4	4	22
Títol de Grau Superior	2	2	11
TOTAL	93	108	648

Quadre 10.b. Demandants actius inscrits per nivell d'instrucció.

Nivell d'estudis	Santa Coloma de Queralt	Baixa Segarra	Conca de Barberà
Sense alfabetitzar	0	0	0
Estudis primaris	6	7	29
Certificat d'escolaritat	51	57	386
Formació professional 1	18	21	101
Educació General Bàsica	39	46	319
Formació professional 2	2	3	44
BUP	6	6	57
COU	0	0	0
Títol de Grau Mitjà	5	5	32
Títol de Grau Superior	3	3	15
TOTAL	130	148	983

Quadre 11.a. Demandants actius aturats per activitat econòmica.

Sector	Santa Coloma de Queralt	Baixa Segarra	Conca de Barberà
Agricultura	6	6	28
Energia	0	0	2
Química	3	3	18
Transformació del metall	6	7	76
Altres manufactures	38	44	227
Construcció	6	9	67
Comerç, hosteleria	15	18	92
Transports i comunicacions	2	2	6
Assegurances, finances	3	3	26
Altres serveis	13	14	70
Sense ocupació anterior	1	2	36
TOTAL	93	108	648

Quadre 11.b. Demandants actius inscrits per activitat econòmica.

Sector	Santa Coloma de Queralt	Baixa Segarra	Conca de Barberà
Agricultura, ramaderia	10	11	46
Energia, aigua	0	0	2
Química, mineria	4	4	28
Transformació del metall	7	8	105
Altres manufactures	48	55	340
Construcció	11	15	101
Comerç, hosteleria	22	25	144
Transports i comunicacions	2	2	10
Assegurances, finances	5	5	39
Altres serveis	20	21	109
Sense ocupació anterior	1	2	59
TOTAL	130	148	983

Quadre 12.a. Demandants actius aturats per grup professional.

Grup professió	Santa Coloma de Queralt	Baixa Segarra	Conca de Barberà
Professionals i tècnics	8	9	45
Directius i funcionaris	0	0	4
Administratius i similars	10	10	70
Comerciants i venedors	4	5	27
Treballadors dels serveis	13	17	83
Treballadors agricultura	0	0	15
Treballadors mineria	31	33	94
Treballadors ind. calçat	5	6	30
Treballadors ind. plàstic	7	11	48
Peons	15	17	232
TOTAL	93	108	648

Quadre 12.b. Demandants actius inscrits per grup professional.

Grup professió	Santa Coloma de Queralt	Baixa Segarra	Conca de Barberà
Professionals i tècnics	9	10	65
Directius i funcionaris	0	0	7
Administratius i similars	17	18	123
Comerciants i venedors	7	8	50
Treballadors dels serveis	22	26	132
Treballadors agricultura	1	3	25
Treballadors mineria	37	39	127
Treballadors ind. calçat	6	7	36
Treballadors ind. plàstic	9	13	61
Peons	22	24	357
TOTAL	130	148	983

Agrupats per professió, els peons són el grup amb major grau d'atur (35,80%), fet que posa en evidència altra cop que la població amb menys recursos a l'hora de trobar feina és la menys qualificada professionalment. A Santa Coloma, els treballadors de la mineria són el grup majoritari d'aturats, grup que ocupa el segon lloc a la Conca.

EQUIPAMENTS I SERVEIS SOCIALS

Serveis públics

Santa Coloma, tot i tenir un nombre reduït d'habitants, disposa d'una xarxa de serveis equiparable -i, en alguns casos, més àmplia: llar d'infants pública, polígon industrial...- a la de la capital administrativa de la comarca, Montblanc, a la qual, però, cal acudir per poder fer ús d'alguns serveis públics.

El fet de patir un dèficit en comunicacions per carretera força evident, juntament amb la situació geogràfica -a l'extrem nord-est de la comarca, mentre que Montblanc és a l'extrem sud-, fan que Santa Coloma sigui un centre de població força aïllat de la resta de la comarca, amb unes necessitats bàsiques (educació, salut...) que s'han de cobrir forçosament en l'àmbit del seu terme. Aquestes necessitats han obligat la ubicació d'un Centre d'Atenció Primària, tres escoles públiques (més una de privada), una escola municipal de música, un parc de bombers, un polisportiu, una depuradora d'aigües residuals (l'única de moment), i un servei, dos cops per setmana, d'assistència social. A més, disposa d'una Llar per a la tercera edat i persones amb disminucions, gestionada per un patronat amb participació de l'ajuntament i l'església. Aquest ventall de serveis acull, a més dels habitants de Santa Coloma, els dels pobles de rodalies, pertanyents a la subcomarca.

Segons els criteris de l'administració, Santa Coloma té una dotació en serveis equivalent a una població d'uns mil habitants més dels que té, de manera que podria admetre un creixement important sense haver de fer l'esforç d'acomodar-hi els seus serveis. De tota manera, l'altra cara de la moneda la constitueix el fet que si la població de Santa Coloma disminuís de forma sensible, alguns d'aquests serveis estarien en perill a causa del dèficit que representarien per a l'administració comarcal.

Serveis i entitats culturals i esportives

Al marge del que són estrictament serveis públics i administratius, la vida cultural i associativa també té un relleu considerable, motivada probablement per les mateixes raons geogràfiques: és a dir, la gent estructura la seva vida principalment dins de la població i, llevat d'alguns casos, manté poc contacte amb les poblacions més grans pròximes: Montblanc, Valls, Cervera i Igualada.

Tot i que amb un balanç de socis molt alt en les entitats esportives i força més baix en la resta, podem anomenar quatre associacions esportives (bàsquet, futbol, escacs i automobilisme); sis associacions destinades a l'organització de festes populars; tres grups de teatre amateur; dos grups de música; un grup de geganters i grallers; un orfeó; una associació d'artistes; un cinema; quatre associacions de

caràcter excursionista i ecologista; dues sales de gimnàs privades; l'agrupació de comerciants; un col·lectiu de dones, en procés de formació; una emissora municipal i una revista d'informació local; una associació cultural, etc.

El panorama general, doncs, tant pel que fa al nombre d'ofertes com a la seva diversitat, s'apropa més al que podria ser una capital de comarca, i esdevé, de fet, una doble capitalitat. En aquest mateix sentit, s'ha reclamat a vegades el reconeixement oficial de la doble denominació de la comarca (Conca de Barberà-Baixa Segarra), així com la possibilitat d'ampliar aquesta bipolaritat, compartint serveis del Consell Comarcal que només es poden trobar a Montblanc: oficina de turisme, arxius, etc., en una proposta similar a la que ja existeix al Bages-Moianès.

ENTITATS I ASSOCIACIONS CULTURALS I ESPORTIVES

Orfeó Santa Coloma (cant coral)

Grup de Rock MALA CARA

Grup de rock SKÂNDOL LOKAL

LA SEGARRA (publicació mensual)

RÀDIO SANTA COLOMA (emissora local)

Grup de teatre TRAMOIA

Grup de teatre ELS ALTRES

Grup de teatre juvenil EL ROSTOLL

Associació Cultural BAIXA SEGARRA

Associació de Veïns L'ESBART DE LA VILA (cinema)

Associació Juvenil KERESUS (casal del jovent)

Punt d'Informació Juvenil KERESUS

Grup de pintors i artistes locals

Associació d'escacs

Associació EL CABIROL (medi ambient)

Associació de Defensa Forestal

Geganters de Santa Coloma

Grallers de Santa Coloma

A.P.A. Cor de Roure

A.P.A. Mare de Déu del Carme

A.P.A. El Rossinyol

A.P.A. I.E.S. Joan Segura i Valls

Unió de Botiguers i Comerciants de Santa Coloma

Club de Bàsquet ÀGUILLES

U.E. SANTA COLOMA (futbol)

Grup d'Espeleologia Santa Coloma

Centre Excursionista Queralt

Societat de Caçadors LA SEGARRA

Amics Sport Auto Colomí

Actualment està en procés de formació una nova associació de dones.

També cal esmentar les diverses associacions de veïns que organitzen les festes de barri: Festa de barri Santa Magdalena-Plaça Major, Festa de barri de Sant Antoni, Festa del barri de la Mercè, Festa de Sant Cristòfor, Festa de Sant Antoni, Comissió organitzadora del Tió i dels Reis.

Formació permanent d'adults

L'oferta educativa per a adults a Santa Coloma és força escassa, llevat dels cursos de català i algun altre curs esporàdic organitzat per alguna associació o entitat. Per tant, no hi ha cap centre educatiu per a adults que contempli les necessitats de les persones adultes d'una manera continuada, tot i que existeixen espais que es poden habilitar per a la realització d'alguna conferència, o bé es disposa de les instal·lacions de l'Institut de Batxillerat per als cursos de català.

Durant uns 7 anys s'han impartit cursos de català organitzats per Política Lingüística. Tanmateix, el curs passat es van interrompre per manca d'assistents. Per aquest curs 95-96, hi ha novament previst un curs de català, si s'apunta el nombre d'alumnes requerit.

Pel que fa a la formació bàsica, el centre més proper es troba a Montblanc, organitzat pel Consell Comarcal, on s'imparteix Alfabetització, Neolectors, Certificat i Graduat Escolar. Enguany s'inaugura l'Accés a la Universitat per a majors de 25 anys. També s'imparteix la Formació Professional, enguany amb l'especialitat de Turisme i Hosteleria.

Malgrat tot, tenint en compte la distància (28 Km) i la climatologia de la zona, aquesta oferta no és prou accessible per tal de poder garantir l'educació bàsica i gratuïta per a tothom, prevista per la Constitució.

Des del curs 90-91, 17 persones s'han tret el Graduat Escolar. Majoritàriament, concentrats en els últims tres cursos (15 persones).

Per últim, es realitzen conferències, cursets o tallers esporàdics, organitzats per associacions diverses o entitats culturals (Unió de Pagesos, Associació de pintors, Associació Cultural Baixa Segarra, Col·lectiu de Dones...).

També l'Escola de Música està oberta per als adults. Amb tot, l'assistència majoritària de nens i joves dificulta la integració dels adults.

UNA PROPOSTA DE DINAMITZACIÓ ECONÒMICA: EL PLA DE RELLANÇAMENT

Filosofia

L'ajuntament de Santa Coloma, ja en l'anterior legislatura, va encarregar l'elaboració d'un estudi, anomenat «Pla de relançament», el qual pretén orientar i donar una visió estratègica de futur i oferir unes pautes generals «de per on pot i ha d'anar el desenvolupament econòmic i social de Santa Coloma. Al mateix temps, vol establir mesures concretes d'actuació i pressupostar-les perquè es puguin dur a terme.»

El pla s'ha confeccionat des d'una perspectiva empresarial, és a dir, el poble ha estat concebut «com una empresa que cal promoure i desenvolupar» amb el consens bàsic necessari dels grups polítics pel que fa a les línies d'actuació fonamentals.

En les consideracions generals sobre la filosofia del pla s'insisteix en el fet que «és convenient establir una relació fluïda amb la Conca de Barberà per a la gestió de programes i recursos». Remarca que «Santa Coloma no s'ha de quedar aïllada». Tot i desenvolupar les pròpies iniciatives, Santa Coloma hauria d'inserir les seves actuacions en el pla global de la Conca; per descomptat, amb la involucració dels sectors econòmics i socials locals. Així doncs, per a l'elaboració del pla s'ha pres com a referent «el pla de desenvolupament de la Conca de Barberà», en el qual Santa Coloma i rodalies estan catalogades com a zona industrial, de serveis i d'agroturisme.

Un element capital en la filosofia del pla és la re-definició del concepte de treball, posant especial èmfasi en l'autoocupació i en la creació de petites empreses.

En resum, el pla pretén ser un element dinamitzador, els continguts bàsics del qual «reflecteixen els desitjos dels ciutadans».

Objectius

Els protagonistes històrics del canvi econòmic han estat l'agricultura, el tèxtil, l'aviram i els prefabricats. Ara cal:

- potenciar l'establiment de noves indústries, millor si són locals, petites, que donin feina a les dones i ofereixin productes de qualitat.
- promocionar un nou comerç: el turisme, per la qual cosa cal crear noves infraestructures i serveis i millorar les comunicacions i l'aspecte del poble.
- abandonar l'estat d'aïllament, resultat de motius geogràfics i històrics, i donar a conèixer Santa Coloma i promoure'n una imatge exterior, acompanyada d'activitats destinades a afavorir la comunicació interna.
- deturar el progressiu envelliment de la població amb l'atracció de gent jove i el reforç dels vincles de la gent amb el poble, així com evitar la pèrdua de serveis a conseqüència de la despoblació.

c. Programes bàsics

A grans trets, els programes bàsics per a Santa Coloma- Baixa Segarra, que es concreten en diversos àmbits, són:

- foment del polígon industrial i incentivació de noves empreses.
- orientacions per al futur desenvolupament i expansió de la cooperativa agrícola i ramadera (Coperal).
- creació d'una nova cooperativa (o ampliació de Coperal) que canalitzi les noves activitats econòmiques: transformats agrícoles; productes artesans, turisme rural o de natura.
- expansió de la indústria dels prefabricats, decisiva per a la vida econòmica del poble.

- creació d'infraestructura turística i definició del producte turístic local per tal d'afavorir-hi el turisme rural.
- millora urbanística del poble i conservació del patrimoni històrico-artístic.
- augment i re-qualificació dels serveis.
- millora de les comunicacions i de la xarxa viària.
- creació i promoció d'una imatge de poble «*lligada a un poble per a joves empreses i per a turisme rural*» i de símbols d'identitat (programa d'identitat visual i de la denominació d'origen).
- suggeriment de programes formatius per afavorir el canvi.
- ampliació de l'oferta cultural.
- preservació del medi ambient en el nou context econòmic.
- plans de mobilització ciutadana adreçats a crear suport a la nova dinàmica.
- creació d'una concepció de lideratge del canvi (canviar les creences sobre el futur).

Valoració personal

Tot i fer una valoració global positiva del pla, en el sentit que aporta idees i suggereix línies d'actuació per reactivar la vida econòmica del poble, cal dir que voreja massa el terreny dels ideals. Segons paraules del mateix alcalde, és «*fantasiós i enganyós*». Per una banda, peca d'excessivament ambiciós, tant pel que fa a les quantitats pressupostades com a l'ampli cabal d'actuacions dissenyades per a un període, sens dubte, massa breu (1995-1998). I per l'altra, esdevé una mostra d'escàs realisme en no preveure les dificultats de finançament, sobretot si ens atenem al fet que les subvencions en aquest país segueixen llargs i obscurs camins.

A vegades sembla més aviat una generosa pluja d'idees a la qual no s'ha fet cap selecció posterior. Malgrat tot, les grans línies d'actuació segueixen sent vàlides i servint com a punts de referència per al futur i potser, en el millor dels casos i de mica en mica, s'aniran concretant algunes d'aquestes idees.

CONCLUSIONS

Perspectives de futur

La Baixa Segarra (territori que comprèn Santa Coloma i els pobles del seu mercat natural) pateix un procés demogràfic decreixent que, si bé és molt moderat, podria, en canvi, repercutir en una pèrdua dels seus serveis i, per tant, de la seva qualitat de vida.

Les xifres d'atur no són gaire elevades, però la crisi del tèxtil va generar un nivell important de desocupació sobretot entre la població femenina, alhora que hi ha una manca d'oferta notable en el sector serveis -un sector que està molt per sota de la mitjana del país-.

Per poder fer una anàlisi completa de la Baixa Segarra també cal tenir en compte la seva situació geogràfica, i la seva posició dintre la xarxa de comunicacions viàries.

A l'aïllament natural de la zona, s'hi afegeix el mal estat de les carreteres que la comuniquen amb els nuclis més grans de població i els enllaços amb les grans vies. Tot i que en els darrers anys s'han efectuat algunes millores, el dèficit en els accessos per carretera pot incidir negativament en els intents de recuperació que es plantegin, ja que no hi ha prevista cap millora important. El futur de la Carretera Nacional 2, tot i que actualment està en fase de discussió al Ministeri d'Obres Públiques, Transports i Medi Ambient, no fa pensar en una millora dels accessos a la Baixa Segarra, sinó més aviat en un distanciament encara més important.

Les propostes de revitalització econòmica, tal com es desprèn de l'opinió de les persones entrevistades i de l'anàlisi de les dades, passen per l'establiment de noves indústries i per l'explotació del turisme interior, alhora que permetin crear les condicions per impedir nous processos migratoris.

Quant a la indústria, s'han fet alguns intents dinamitzadors, el més important dels quals és la construcció d'un polígon industrial que ha estat el primer de la comarca, però que actualment, després d'alguns anys, roman quasi inactiu. Possiblement, la presència important de la indústria del prefabricat de formigó (i de la construcció, en general), es podria explotar amb la perspectiva d'atreure indústries derivades o relacionades amb el sector.

Pel que fa al turisme rural o interior, que és una opció actualment molt poc explotada, el seu creixement provocaria una diversificació de l'activitat econòmica avui en dia molt limitada (l'economia es concentra gairebé exclusivament en la indústria, i l'agricultura no té capacitat de crear nous llocs de treball). L'objectiu d'aquesta alternativa incidiria en la millora dels serveis, no suposaria cap altra inversió que l'explotació d'uns recursos naturals que ja existeixen, i sobretot podria contribuir a millorar l'ocupació femenina, que és el segment de població més perjudicat per la falta de treball. Així ho veien també els autors de l'estudi *La Conca de Barberà*: «Queda clar, per exemple, que el foment d'un turisme rural o de cases de pagès podria tenir bones perspectives, especialment a les zones properes a les muntanyes de Prades (...), i també a la Baixa Segarra, on el paisatge variat de camps, boscos i petits nuclis de població amb una arquitectura tradicional bastant ben conservada constitueix un atractiu important per a un tipus de turisme no massificat i de certa qualitat. En aquest sentit seria interessant l'adopció d'una sèrie de mesures destinades a promoure allotjaments en cases de pagès o dels nuclis urbans, a la protecció del paisatge -tant físic, vigilant les franges de bosc i procurant-ne l'extensió, com humà, mirant de conservar l'urbanisme tradicional i evitar la proliferació de construccions que no s'hi adiguin- i a l'establiment de rutes -a peu, amb cotxe, amb bicicleta o fins i tot a cavall- per al coneixement de la zona» (pàg. 317).

L'èxit de públic que tenen iniciatives com ara «La Ruta del Cister», promoguda per les comarques adjacents a la Baixa Segarra, podrien servir de model a seguir en futures accions turístiques, ja que han partit d'una anàlisi dels seus recursos naturals (gastronomia, arquitectura, medi ambient) que són molt similars als de la Baixa Segarra. En aquest sentit, ja hi ha diverses idees, però caldria explotar-les: la creació d'una denominació d'origen comuna per a tots els productes (bàsicament

gastronòmics), el foment d'una distribuïdora que comercialitzi els productes elaborats a la zona, la recuperació de festes i celebracions tradicionals... tot i que falta un debat previ sobre quines coses es volen oferir en una campanya d'aquestes característiques. En aquesta direcció, enguany s'ha celebrat la II Festa del Romesco, promoguda per la Unió de Comerciants i Botiguers de Santa Coloma de Queralt.

Tenint en compte que una de les alternatives que està demostrant un bon rendiment en poblacions de característiques semblants és la creació de petites o mitjanes cooperatives dedicades al turisme interior, l'artesania i l'explotació dels recursos naturals en general, caldria fomentar la formació permanent d'adults i les activitats culturals de manera continuada, per tal de contribuir a la recerca d'iniciatives dinamitzadores i estimular la diversificació econòmica. En aquest sentit, és vital unir els esforços i l'aprofitament dels recursos existents.

El darrer aspecte que cal considerar és el nivell de formació de la població. La majoria de la població adulta pateix una manca de formació bàsica, i les empreses de la construcció lamenten els dèficits en formació professional específica dels seus treballadors. L'oferta de nous recursos formatius ocupacionals és bàsica, tant per pal·liar les mancances existents com per generar noves perspectives de treball.

Necessitats formatives i propostes ocupacionals

La formació, avui en dia, ha esdevingut una necessitat personal de superació i ampliació de coneixements, així com una exigència col·lectiva que facilita una millor integració en el món laboral i una més gran participació en la vida cultural.

Aquest treball pretén suggerir una línia d'actuació pel que fa a cursos o activitats formatives i ocupacionals; que amplii i potenciï les possibilitats d'ocupació existents, especialment en els sectors menys afavorits de la població activa. Tanmateix, som conscients que les noves necessitats formatives dependran en gran mesura del futur desenvolupament de l'economia del poble i de la comarca.

Així doncs, cal fer un esforç, sobretot des de l'administració, per aprofitar i apropar al ciutadà els recursos formatius existents. Per una banda, per tal de garantir l'adquisició dels coneixements i destreses reconeguts, i considerats bàsics en la Constitució, i per l'altre, per tal de promoure noves activitats ocupacionals destinades a facilitar les contínues exigències de reciclatge que ens imposen els canvis que es van produint: tecnològics, laborals, comunicacionals...

Amb el coneixement de les necessitats, però, no n'hi ha prou. Cal veure com es poden satisfer aquestes necessitats. Actualment, l'únic centre de formació on es realitza formació bàsica, professional (algunes especialitats) i alguns cursos ocupacionals es troba a Montblanc. Llevat d'alguns cursos ocupacionals esporàdics i sense periodicitat realitzats en altres poblacions, no hi ha cap oferta educativa continuada a tota la comarca.

L'excessiva distància -sobretot des de Santa Coloma-, i la precarietat de la xarxa viària (especialment durant els mesos d'hivern) dificulten l'objectiu prioritari de l'existència d'aquests cursos: una educació gratuïta i assequible per a tothom.

Per tant, el tipus de centre de formació que cal proposar és un centre descentralitzat que, en la mesura del que sigui possible, s'apropi el màxim al conjunt divers de població de la Conca.

Malgrat que entre les persones entrevistades es donen opinions diverses i a vegades contràries, creiem que, si més no, s'hauria d'intentar de nou la creació d'una aula d'adults a Santa Coloma de Queralt, ja que un 58%, pel cap baix, de persones sense estudis justifica aquest nou intent. Cada moment és únic i diferent, i les necessitats són constantment noves i diverses. Creiem, per tant, que no es pot partir d'una experiència negativa del passat per elaborar les perspectives futures, sobretot quan es tracta de veure el futur com una matèria que cal moldejar d'acord amb les nostres necessitats.

Possiblement, caldria començar per donar a conèixer als ciutadans, de forma exhaustiva, els recursos i les possibilitats formatives de què poden fer ús. Caldria encoratjar l'administració a començar de nou en aquesta via.

Pel que fa a la formació ocupacional -segons es desprèn de les entrevistes realitzades i de l'anàlisi de les dades de què es disposen- el futur econòmic del poble es fonamentarà en:

- la consolidació del sector de la construcció.
- el foment de noves indústries.
- la potenciació del turisme interior o rural.

Les futures necessitats formatives, per tant, s'hauran d'orientar a cobrir els buits existents en aquests sectors:

-Pel que fa a la construcció, l'Institut d'Ensenyament Secundari es planteja la realització de mòduls professionals relacionats amb el sector. La formació en aquest camp es podria ampliar i completar, però, amb la creació d'una escola taller on es donessin eines per al reciclatge i l'especialització, encara que aquesta proposta depèn, en última instància, de la voluntat de les autoritats municipals per fer-la viable.

-Per altra banda, es podria potenciar la creació de noves empreses (alhora que generar autoocupació) mitjançant la realització d'algun curs que orienti sobre els passos que cal seguir per a la fomació d'una empresa o cooperativa, alternativa que sembla que dóna bons rendiments en les poblacions on s'aplica. Al mateix temps, els cursos es podrien orientar cap a la recuperació dels oficis artesanals que hi ha (la forja de ferro, per exemple) i que tenen tendència a desaparèixer.

-Finalment, per fomentar el turisme rural, es poden organitzar cursos de guia turístic (en les seves vessants mediambientals, històrico-arquitectòniques, gastronòmiques, etc), gestió turística i marketing del sector.

De tota manera, si s'arribés a la conclusió que a Santa Coloma de Queralt no hi ha un mínim de població interessada que justifiqui l'organització de cursos ocupacionals, sí que es podrien facilitar aquests coneixements mitjançant cicles de xerrades o conferències, realitzades en horari no laboral per tal de permetre-hi la màxima aflluència de públic.

Per acabar, creiem que l'objectiu del Consell Comarcal ha de ser el de potenciar el conjunt de la comarca i per tant, cal tornar a remarcar que una política

descentralitzadora beneficiaria el màxim de la població i, pel que fa als serveis públics, els apropiaria al ciutadà.

Conscients que una de les dificultats principals de les zones poc poblades és la limitació dels recursos, creiem que es podrien optimitzar, en el cas concret de la formació, mitjançant l'organització de plans formatius ocupacionals cíclics i rotatoris per les diverses àrees de la comarca.

Setembre de 1995, Santa Coloma

BIBLIOGRAFIA

Acedo, Concepció i diversos autors. *Projecte Acull*. Aules culturals del Lluçanès. Diputació de Barcelona.

Carreras, Josep Maria. «Realitat i perspectives de la Baixa Segarra i la Conca de Barberà». Anuari, 1991. *La Segarra*.

Ferrandis & Partners. *Pla de relançament de Santa Coloma de Queralt*. Novembre de 1994. *El Francolí*. L'Espluga de Francolí. Juny de 1995.

La Segarra. Santa Coloma de Queralt. Agost de 1994; agost de 1995.

Institut d'Estadística de Catalunya: *Estadística comarcal i municipal*, 1993.

López Bonillo, Diego i diversos autors. *La Conca de Barberà. Territori, població i activitats econòmiques*. Caixa de Catalunya, 1991.

Ajuntament de Santa Coloma de Queralt: IAE de 1995; padró d'habitants de la vila.

Instituto Nacional de Empleo: dades estadístiques d'atur del mes d'agost de 1995.